

Pan
Krzysztof Chodorowski
Radny Powiatu Bielskiego

W odpowiedzi na pismo z dnia 26.02.2025 r. informuję że:

1. Po zebraniu informacji ze szkół prowadzonych przez Powiat Bielski dotyczących ograniczenia zatrudniania katechetów w przypadku zmniejszenia wymiaru nauczania religii:
 - a. w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Skłodowskiej-Curie w Czechowicach-Dziedzicach zatrudnionych jest dwóch nauczycieli religii – nie przewiduje się zwolnień,
 - b. w Zespole Szkół Specjalnych nr 4 w Czechowicach-Dziedzicach zatrudnionych jest trzech katechetów – nie przewiduje się zwolnień,
 - c. w Zespole Szkół Technicznych i Licealnych im. S. Staszica w Czechowicach-Dziedzicach zatrudnionych jest dwóch katechetów – nie przewiduje się zwolnień, zostanie zmniejszony etat tych nauczycieli,
 - d. w Powiatowym Zespole Placówek Szkoła Mistrzostwa Sportowego Szczyrk w Buczkowicach zatrudnionych jest dwóch nauczycieli religii – nie przewiduje się zwolnień.

2. Jednostka samorządu terytorialnego działa na podstawie i w granicach prawa zgodnie z art. 7 Konstytucji RP. Samorząd terytorialny w kontekście edukacji działa na podstawie aktów prawnych, m.in. ustawy o systemie oświaty oraz prawo oświatowe. W przypadku obniżenia liczby godzin nauczania religii w szkołach, samorząd musi dostosować plany nauczania do nowych regulacji.

Artykuł 9 Konstytucji RP stanowi, że „Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego”. W Polsce, edukacja religijna jest również regulowana na mocy porozumień międzynarodowych, z Kościołem katolickim na mocy konkordatu z 1993 roku. Zgodnie z tymi przepisami, religia może być nauczana w szkołach publicznych, ale jej organizacja podlega zasadom ustalonym w polskim prawodawstwie. Zmniejszenie liczby godzin nauczania religii do 1 godziny tygodniowo nie powinno naruszać porozumień międzynarodowych, o ile zmiana nie ogranicza prawa do nauki religii, które jest gwarantowane.

Zgodnie z art. 25 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione (ust. 1), władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym (ust. 2), stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego (ust. 3), a stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem Katolickim określają umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą Apostolską i ustawy (ust. 4). Natomiast stosunki między Rzeczpospolitą Polską

a innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi określają ustawy uchwalone na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami (ust. 5). Na podstawie tego przepisu Konstytucji wyróżnia się pięć zasad relacji instytucjonalnych między Rzeczpospolitą Polską a związkami religijnymi: równouprawnienia, bezstronności światopoglądowej władz publicznych, autonomii oraz niezależności, współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego oraz bilateralności. Zasady te zapewniają kościołom oraz innym związkom wyznaniowym swobodne i owocne realizowanie funkcji religijnych w społeczeństwie, możliwość zaspokajania potrzeb religijnych i rozwoju duchowego ich wyznawców. Władze publiczne, w tym władze szkolne, są zobowiązane do zapewnienia każdemu możliwości swobodnego wyrażania poglądów (także religijnych) w życiu publicznym, a więc także w szkole. W świetle tych regulacji władze publiczne mają obowiązek przyjąć rolę gwaranta możliwości ekspresji religijnej w przestrzeni publicznej. Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z 07 września 1991 r. o systemie oświaty publiczne przedszkola i szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadpodstawowe na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów, a po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują sami uczniowie. Organ prowadzący nie może podejmować uchwał zmierzających do zobowiązania uczniów do uczestniczenia w zajęciach religii. Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty, o wymiarze zajęć z religii decyduje Minister Edukacji. Zmniejszenie liczby godzin religii do jednej w szkołach publicznych nie narusza bezpośrednio artykułu 25 Konstytucji. Zmiany te nie naruszają prawa do nauczania religii, ponieważ uczniowie wciąż mają możliwość uczestniczenia w lekcjach religii, jednak w mniejszym wymiarze godzinowym.

3. Wyrokiem z dnia 27.11.2024 r. Trybunał Konstytucyjny, U 10/24 (OTK-A 2024, nr 118) stwierdził, że rozporządzenie Ministra Edukacji z 26.07.2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach jest w całości niezgodne z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 07 września 1991 r. o systemie oświaty w związku z art. 92 ust. 1 w związku z art. 25 ust. 3 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji RP. Wyrok ten nie został opublikowany w Dzienniku Ustaw, co było nieodzowne, aby zaczął wywoływać skutki prawne. Zgodnie bowiem z treścią art. 190 ust. 2 Konstytucji RP orzeczenia TK podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony.

W myśl art. 114 ust. 1 ustawy z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym orzeczenia ogłasza się w odpowiednim dzienniku urzędowym na zasadach i w trybie określonych w Konstytucji oraz art. 9 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, a więc w Dzienniku Ustaw.

Nauka prawa wskazuje, że brak promulgacji orzeczenia TK w Dzienniku Ustaw uniemożliwia usunięcie z systemu prawa obowiązującego niekonstytucyjnej ustawy, a zatem zaistnienie skutku opisanego w art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. Tym samym z powodu braku takiej promulgacji moc obowiązującą tymczasowo zachowują przepisy, co do których TK stwierdził, że naruszają one normy konstytucyjne.

Powyższe rozważania tracą jednak na znaczeniu w związku z tym, że Minister Edukacji w dniu 17.01.2025 r. wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie

w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, które w § 1 pkt 3 z dniem 01.09.2025 r. wprowadza zmianę wymiaru lekcji religii, określonego w treści § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14.04.1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach – dalej r.n.r. W sprawie ww. nowelizacji TK dotychczas nie wypowiedział się. Od 01.09.2025 r. na podstawie § 8 ust. 1 r.n.r. nauka religii w przedszkolach będzie odbywać się w wymiarze dwóch zajęć przedszkolnych tygodniowo, a w szkołach - w wymiarze jednej godziny lekcyjnej tygodniowo.

Jednostka samorządu terytorialnego działa na podstawie i w granicach prawa, w tym na podstawie upoważnień zawartych w ustawie, m.in. zgodnie z art. 7 i art. 94 Konstytucji. Podjęcie uchwały rady gminy bez upoważnienia udzielonego przez prawodawcę w konkretnym przepisie skutkuje jej nieważnością - art. 91 ust. 1 ustawy z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym. Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z 07.09.1991 r. o systemie oświaty - dalej u.s.o., publiczne przedszkola i szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadpodstawowe na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują uczniowie. Ponadto o wymiarze zajęć z religii decyduje Minister Edukacji, a w tym zakresie w art. 12 u.s.o. nie zostało zawarte upoważnienie dla organu prowadzącego do decydowania o tygodniowej liczbie godzin tych zajęć. Zgodnie z art. 12 ust. 2 u.s.o., minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z władzami m.in. Kościoła Katolickiego określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadań, o których mowa w art. 12 ust. 1 u.s.o. Aktualnie nie ma podstawy prawnej do zwiększenia przez jednostki samorządu terytorialnego wymiaru zajęć z religii w szkołach. Organ prowadzący mógłby jedynie nieodpłatnie udostępnić sale lekcyjne na cele katechetyczne, w terminach wolnych od zajęć szkolnych (§ 2 ust. 5 r.w.s.o.n.r.), gdyby strona kościelna we własnym zakresie miała organizować dodatkowe zajęcia dla uczniów.

Samorząd w Polsce ma obowiązek stosowania przepisów zarówno rozporządzeń, jak i orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, ale w różny sposób:

1. Przepisy rozporządzeń – samorządy wykonują przepisy rozporządzeń, ponieważ są to akty wykonawcze do ustaw, które regulują szczegóły wykonania prawa. Rozporządzenia są wiążące i samorządy muszą się do nich stosować, o ile są zgodne z konstytucją i ustawami.
2. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego – Trybunał Konstytucyjny ma uprawnienia do kontrolowania zgodności przepisów prawa z Konstytucją. Jeśli Trybunał orzeknie, że przepis jest niezgodny z Konstytucją, to przestaje on obowiązywać. Samorządy muszą przestrzegać orzeczeń Trybunału, a przepisy uznane za niezgodne z Konstytucją tracą moc.

Podsumowując, samorząd powiatowy realizuje zarówno przepisy ustaw, rozporządzeń, jak i orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, przy czym w przypadku sprzeczności przepisów z Konstytucją to orzeczenia Trybunału mają wyższość i pierwszeństwo w stosowaniu, o ile zostaną ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Z UŁ. STAROSTY
Dorota Nikiel
Członek Zarządu